

Батлав.....

УЛСЫН ШАЛГАЛТ - 2018

МОНГОЛ ХЭЛ-12

Аймаг / дүүрэг:

Сум

Сургууль:

Анги: Бүлэг:

Овог:

Нэр:

САНАМЖ, ЗӨВЛӨГӨӨ

- Шалгалт 80 минут үргэлжилнэ.
- Шалгалтын материал хоёр хэсэгтэй ба нэгдүгээр хэсэг нь унших чадвар сорьсон, хоёрдугаар хэсэг нь бичих чадвар сорьсон задгай хэлбэрийн даалгавраас бүрдэнэ.
- Даалгавар бүрийн хариултыг өгөгдсөн сул зайд бичиж тэмдэглэнэ.

Есөөс арван долоон цаг, таваас хорин нэг цаг

Энэ хорвоод үнэ цэнтэй чухаг юм олон бий. Хөрөнгө мөнгө ч тэр, ажил алба ч гэсэн. Гэхдээ юу юунаас илүү эрхэм нэгэн зүйл байдгийг бид бүгд сайн мэддэг. Тэр бол цаг хугацаа. Цаг хугацаа харвасан сум лугаа адил. Өнгөрөх л юм бол эргэж ирнэ гэж үгүй. Цаг хугацаа бүхнийг түрэн хувиргадаг атлаа өөрөө эс гүйцэгдэнэ. Тэр тусмаа буцаан ухраана гэдэг бүр ч бүтэшгүй хэрэг. Цагаас илүү хүчтэн үгүй болохоор цаг хугацаа л бүхнийг ялан дийлэгч мөн.

Бидний “одоо” гэж хэлдэг тэр хором зөвхөн ганц удаа л тохиолдоно. Тэр хормыг алдвас дахин үл олдоно. Бидний “одоо” гэж хэлэх хооронд “одоо” маань арилаад өгдөг. Цаг хугацаа гэгч тэр болой. Бид цаг хугацааг эрхэмлэн чухалчилбаас зохихын утга учир үүнд оршино. Хөрөнгө зорь, ажил төрлийг дахиад олоод авч болох авч цаг хугацааг тэгж эс чаддагаас тэр.

Залуу болохоороо залуучууд цаг хугацааг эрхэмлэхдээ барагтай бол мартчих гээд байдаг. Өчүүхэн хэсгийг нь дэмий өнгөрөөлөө гээд хорвоог элээх урт насанд юу ч болох юм билээ дээ гэсэн гэнэхэн бодол төрдөг ч байж бас магадгүй. Гэвч тийм биш ээ. Цагийг сумтай зүйрлэсэн нь хөвчнөөс нэгэнтээ мултарвал дахин эргэж ирдэггүй нэг л удаагийнх юм шүү гэдгийг онцолсны дээр бас сум шиг түргэн нисэн оддогийг нь давхар илэрхийлсэн хэрэг даруй мөн. Тиймээс цаг хугацааг харвасан сум лугаа адил түргэн гэдэггүй сэн бил үү?...

Цаганд гамгүй хандах нь мөнгийг хамаа намбаагүй зарцуулснаас долоон дор. Мөнгө олдох боловч цаг дахин олддоггүй. Цаг хугацааг худалддаг газар гэж хаа ч байхгүй. Зарим хүн цаг нөхцөөж ядан уйдаж үхэх нь гэж ярьдаг. Би тийм хүнийг ер ойлгодоггүй. Тэгэх тусмаа залуу хүн хайран цагийг харуусмаар дэмий өнгөрөөх нь хүлцэшгүй хэрэг.

Үүнтэй холбогдуулан өөрийнхөө тухай хэдэн үг хэлмээр байна. Хоногийн 24 цаг надад ер хүрэлцдэггүй. Хоногт 30 юм уу, 40 цаг байдаг бол сайн сан. Цагт дэндүү хавчигддаг болохоор өглөө ажилдаа явах замдаа машиндаа сахлаа хусаж, нүүр гараа чийгтэй алчуураар арчихчаан болох нь олонтоо. Заримдаа өглөөний хоолыг ч машин дотроо иднэ....

Бусадтай адил өглөөний 9 цагаас 17 хүртэл биш, цуцалтгүй махран зүтгэгч ажилчидтайгаа хамт үүрийн 5 цагаас 21 цаг хүртэл ажиллаж ирсэн. Цаг хугацаа өнгөрөхийг үл мэдэн шөнө дунд хүртэл хуралдаж байгаад ажилтнуудтайгаа зочид буудалд орж унтаж байснаа санаж байна. Бусдыг бодвол наандаж нэг дахин илүү цагаар тэгэхдээ шургуу ажилладаг. Тэр үүднээс авч үзвэл ДЭҮ-г 44 жил болсон пүүс гэж хэлж болох юм.

...Ромын философич Сенека цагийг ашиглах тухай зөвлөхдөө “Хүний амьдрал хангалттай урт. Үр ашигтай өнгөрөөж чадвас бидний нас агуу их үйл хэргийг бүтээхэд чамлахааргүй урт. Гэхдээ сайн үйлийг эс бүтээн залхуурч хайран насаа хий дэмий өнгөрөөвөөс нэг л мэдэхэд насны намар аль хэдийн хэвийчихсэнээ сая л ухаарч харамсахад хүрдэг. Бидний нас богинохон бус, харин бид насаа богиносгож орхидог нь энэ буюу. Асар их хөрөнгө зорийг тэнэгдүүхэн эзэн үрэн таран хийчихдэг бол бага ч гэлээ эзнээ олсон хөрөнгө шавхагдахгүй, эвийг нь олбол арвижин өснө. Бидний амьдрал түүн лүгээ болой...” гэжээ. Энэ үг хоосон үг биш ээ. Учир утгагүй өнгөрөөвөл бидний нас даанч богинохон. Цаг хугацаа нэг л өнгөрвөл дахиад ирэхгүй. Бид хоёр удаа амьдрахгүй. Иймээс хором атугай ч хий дэмий өнгөрөөж болохгүй. Ялангуяа залуу зандан насанд тэгс ингэсхийж алмайрч өнгөрөөх үнэгүй цаг гэж нэг минут ч байж таарахгүй. Юу ч бай хийх л хэрэгтэй. Хийх юмаа олж ядан цаг нөхцөөх шиг муу юм гэж үгүй. Ямар байсан цагийг дэмий өнгөрөөж болохгүй, юу ч байсан хийх хэрэгтэй. Хэдхэн минут байна, яасан ч яахав вэ гэж бүү бодогтун. Тэр үл тоомсорлох өчүүхэн бага хугацаанууд чинь нийлж ажил амжуулах цаг болдог хуультай. Та бүхний үрсэн цагийг хэн ч эргүүлж авч ирж өгөхгүй. Цаг хугацаа харвасан сум мэт хурдан, бас түүн лүгээ адил дахин эргэж ирдэггүй.

Залуучууд минь та нар залуудаа л цагийг хэмнэж сурах хэрэгтэй. Залуудаа өдөрт л дор хаяж нэг цаг илүү хэмнээд байх юм бол миний насан дээр ирэхэд цагийн хадгаламжийн хүү чинь талийж өгнө. Харин “тоглоцгоо, наргицгаа, залуудаа л жаргаж ав...” хэмээн залуу насаа хөсөр өнгөрөөвөөс миний насан дээр ирэх үед үрсэн тэр цагтаа гарцаагүй харамсан гэмших болно.

Хорвоод чухаг зүйл их байвч юу юунаас илүү эрхэм чухаг зүйлийн нэг бол цаг юм шүү.

Ким Ү Жүн “Хорвоо дэлхий уудам, хийх ажил их байна” номоос

НЭГДҮГЭЭР ХЭСЭГ. УНШИХ ЧАДВАР СОРЬСОН ДААЛГАВАР

“Есөөс арван долоон цаг, таваас хорин нэг цаг” эхэд хүний амьдралд цаг хугацаа шиг чухал зүйл үгүй хэмээн өгүүлжээ. Эхийг дараах даалгаврын хүрээнд задлан шинжлээрэй. [25 оноо]

1. Эхээс цаг хугацааны өгүүлбэр 4-ийг олж, учир шалтгааныг нь өөрийн үзэл бодлоор тайлбарлаарай. [8оноо]

Жишээлбэл:

Цаг өнгөрөх л юм бол эргэж ирнэ гэж үгүй- Агшин, хором, мөчөөс эхлээд сар, жил, жаран, зуун гэсэн тоолол бага нь бага мэт, их нь их мэт санагдавч тэрхүү хугацаа эргэж олдохгүй гэжээ.

Учир шалтгаан- Өнгөрсөн, одоо, ирээдүй гэсэн гурван цагийн өнгөрсөн нь эргэж ирнэ гэж үгүй, одоо өнгөрч байна. Тэгэхлээр өмнөх буюу одоо цаг угаас олдохгүй учиртай.

Өгүүлбэр

Тайлбар-

.....

2. Эхийн 40-45 хүртэлх мөрөөс эсрэг утгат өгүүлбэрийг олж тайлбарлаарай. [2оноо]

Эсрэг утгат өгүүлбэр:

.....

Тайлбар:.....

.....

3. Залуучуудад сургамжилж болохоор өгүүлбэр /эшлэл/ 2-ыг олж эшлэн бичээд тайлбарлаарай. [6 оноо]

Үлгэрлэвэл:

Өгүүлбэр /эшлэл/: Залуу болохоороо залуучууд цаг хугацааг эрхэмлэхдээ барагтай бол мартчих гээд байдаг.

Тайлбар: Залуу хүн хорвоог элээх урт насанд юу ч болох билээ дээ гэсэн гэнэн бодол төрдгөөс цагийг эрхэмлэх бага байдаг юм уу даа

Өгүүлбэр

Тайлбар-

.....

Өгүүлбэр

Тайлбар-

.....

4. Эхийн агуулгатай холбоотой 2 баримт сонгон тус бүрт дүгнэлт гарган бичнэ үү? [4 оноо]

- Цагийг хэрхэн ашигласан байна вэ?

.....

.....

- Эрхэлж буй ажлаа амжилтад хүргэхийн тулд цагийг яаж ашигласан байна?

.....

.....

Засагч багш нарт зориулав

Даалгаврын дугаар	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Авбал зохих оноо	8	2	6	4	5	5	3	3	2	2	3	2	3	2
Авсан оноо														
Шалгагч багшийн нэр /Овог нэрийг бүтнээр бичнэ/														
Баталгаажуулсан улсын шалгалтын комисс														